

ספר

תורת חיים

על

מסכת אבות

תורת חיים ואהבת חסד, שמועות
וענינים נדירים וחדשים
בעניני תורה, עבודה, וגמילות חסדים

אוצרות התורה

מתורתם ומשנתם
הנהגתם ואורחות חייהם של
רבותינו מאורי ישראל
הגאונים לבית הלוי זצוק"ל
מבריסק

ירושלים ת"ו תש"ם

**This printing was made possible
by a grant from
Khal Shomrei Hadas**

כל הזכויות שמורות

הערות יתקבלו בברכה

**משפחת הרשקוביץ
רח' שפירא 11 בני ברק**

03-618-4277

053-308-198

אשרת התורה
אשרת השם

**נדפס בארץ ישראל
Printed in E. Israel**

דברי ברכה

ספר זה היה למראה עיני הגאון האדיר

מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

אחר שעבר בין בתרי הספר

אמר, מצאתי בו דברים נפלאים, ומאד נהנית
מהדברים הכתובים, ונתן את ברכתו הטהורה
שיהיה בהצלחה.

והוסיף, תדפיסו את הספר עכשיו.

ובטוח אני שכל אוהבי ושוחרי תורתן של מרנן
רבותינו לבית בריסק זיע"א בודאי יהנו ממנו
ויכניסו הברכה אל ביתם.

וסיים, זייט מצליח!!!

אוצרות התורה
אוצרות השות

זאת נדבת

האחים הנגידיים הנכבדים, אוהבי תורה
ויראת שמים.

הרב אלעזר יהודה לייב פינטער שליט"א
מחבר הספרים הנפלאים "נחלת צבי" על
התורה ה' חלקים, ו"דברי ישועה ונחמה".
ואחיו הרב שמואל שמעלקא פינטער שליט"א
נשיא כולל חושן משפט "אור יצחק"
ביקאווסק
שהזילו זהב מכיסם להדפסת הספר הזה.

לעילוי נשמת

אמם האשה הצנועה והחשובה
מרת יוטא נ"ע בת הר"ר יוסף ז"ל
אשת הר"ר פנחס שליט"א
אוצרות התורה
אוצרות השות
נלב"ע בשם טוב
עש"ק כסלו תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

בזכות מרנן ורבנן לבית הלוי זצוק"ל, יבורכו מן השמים
בכל מילי דמיטב, ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים
בתורה ובמצוות בבריאות הגוף והנפש, ויצליחו בכל
דרכיהם ומעשיהם, וימלא השי"ת כל משאלות לבם
לטובה אמן...

אוצרות התורה
אוצרות השות

הקדמה

תורה ויראת שמים

מסכת "אבות" הינה המסכת של מוסר ומידות, של הדרכה נכונה בלימוד התורה ויראת שמים, ללמדך שמדות טובות ויראת שמים הינם גם תורה, ויש בהם את כל הגדרים הקיימים בלימוד התורה וקיומה. העולם החרדי עומד נפעם בפני צדקות רבותינו לבית בריסק לא פחות מאשר לפני גאונותם, לומדותם כמו יראתם, נשאו עליהם את החותם המיוחד לבית בריסק. בדיוק כשם שדרך התורה שלה היתה התגלות. כך גם יראתה של בריסק סללה לעצמה דרך משלה, וכשם שתורת בריסק היא עמוקה עמוקה, כן גם יראתה.

ונכון על כן לומר: מי שרוצה ללכת רק בעקבות יראתה של בריסק, או רק בעקבות לומדותה של בריסק, אין הוא יכול להיחשב כמי שמגלם את אידיאת בית בריסק. מי שרוצה לחלק בין גאונות בריסק לבין צדקותה, מכחיש הוא בכך את האידיאה ההיסטורית המתגלמת בה. גאונות בית בריסק קשורה בצורה ההדוקה ביותר עם צדקותה, ומי שמחלק בין שני יסודות אלה שובר את היסוד כולו שעליו נבנתה בית בריסק, אגדה שנהפכה למציאות של ממש ורעיונה השפיע ומשך אחריו כבחבלי קסם את מיטב המוחות בעולם התורה. ומי שרק רוצה יכול לראות, איך שגם כיום הזה עוד זורם כוחה של בית בריסק בעוצמה מרובה, ורושמה ניכר כל כך בעולמה של תורה.

התנא הקדוש רבי אלעזר בן עזריה אומר "אם אין יראה, אין חכמה", (אבות פ"ג מ"ז). פי' שאם חסר לאדם "יראה", אין פירושו שחסר לו רק היראה, אלא חסר לו גם ב"חכמת התורה". פעם בעת ביקורו של הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת עטרת ישראל, את הגאון רבי משולם דוד הלוי סולוביצקי שליט"א, סיפר לו בתו"ד מה שאמר מרן הגר"ח זצ"ל כשספרו לו על עילוי א' מתלמידיו שנהפך למזרחניק, מרן הגר"ח תפס ראשו בשני ידיו ואמר: "שהוא בטוח שהוא כבר שכח איך לומדים דף גמ' ותוס'..."

המשיך הגרב"מ אזרחי ואמר, ששאל אותו אחד מתלמידיו, האין יכול להיות שמקודם ידע ללמוד ועכשיו לא? והשיב, שהוא יענה לו אבל הוא לא יבין, "שבתורה צריך יראת שמים, ותורה זה לא חכמה", והסכים עמו הגרמ"ד שליט"א, והוסיף דזהו משום שתורה בלא יראת שמים היא כלום, ורק עם יראת שמים אפשר ללמוד תורה.

וכבר האריך בזה אבי ישיבת וולוז'ין מאור הגולה הגאון מהר"ח מוולאז'ין זצ"ל בספרו "נפש החיים" (שער ד' פרקים ד' ז') וז"ל: "שיראת ה' היא האוצר לחכמת התוה"ק שעל ידה תתקיים אצל האדם, ואם לא הכין לו האדם תחלה אוצר היראה, הרי רב תבואות התורה כמונח ע"פ השדה למרמס רגל השור והחמור, ח"ו, שאינה

מתקיימת אצלו כלל... לזאת האמת שזו דרך האמיתי... שבכל עת שיכוון האדם ללמוד ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל, עכ"פ זמן מועט, ביראת ה' טהורה בטהרת הלב, להתודות על חטאיו מעומקא דלבא, כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה. ויכוין להתדבק בלימודו בו בתורה בו בהקב"ה, היינו להתדבק בכל כחותיו לדבר ה' זו הלכה... וכן כשרוצה לעיין בדבר הלכה ראוי להתפלל שיזכה ה' לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, לכוון לאמיתה של תורה. וכן באמצע הלימוד הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט... להתבונן... ביראת ה'... כדי שתתקיים תלמודו בידו".

ואלו הם דברי התנא הקדוש רבי חנינא בן דוסא, "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת, (אבות פ"ג מ"ט). וביאור הדברים נראה, שאם היה לומד יראה וחכמה ביחד, יש לחשוש שהחכמה תשפיע על היראה, במקום שהיראה תשפיע על החכמה, ולכן צריך להיות יראתו קודמת לחכמתו, שהיראה תשפיע על החכמה, שתהיה החכמה מונהגת במחשבותיה ועניניה ע"י יראת ה' טהורה, ואז מובטח לה שתתקיים.

תורה והלכה

ההלכה הפשוטה והמפורשת הינה פארה ותפארתה של מרנן ורבנן רבותינו לבית הלוי זכרונם לברכה. את הלבביות, הנימוסיות המוסריות והאנושיות ראו רק בקיומה כהווייתה. בכופם עליהם את עולה של ההלכה ריסנו וביטלו את כל רגשותיהם. מעולם לא התרגשו אא"כ הדין חייב כך. ההלכה לא רק שימשה להם לקו ולמשקולת בכל צעדיהם. היא היתה **בלולה באבריהם ובלועה בדמם**. לא **בנשמתם בלבד** נחרת רישומיה אלא גם **בגופותיהם**, משום כך גם מניעיהם לעשות חסד עם הזולת לא הושפעו מרגשות טבעיים ^{אשר הם} הטבעיים בכל אנוש. המונח "מועקת מצפון" "מוסר כליות" ודומיהם לא היו חופפין עליהם כלל. כי ההלכה הפסוקה היא שהיתה **מצפנם ומצפונם**.

הוויית ההלכה איפוא, לא רק דחתה את רגשותיהם הטבעיים אלא גם עקרתם. יותר מזאת, היא **החליפתם**. לגביהם הציות להלכה נהפך להרגשה, לתחושה טבעית. חז"ל אמרו **במדרש רבה** (ויקרא ל"ה, א') "אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות הה"ד (תהלים קי"ט) ואשיבה רגלי אל עדותיך".

העולם מסביר שדוד החליף רגשותיו בתורה, עד שבכדי לדאוג להליכותיו החומריות חייב היה להיות "מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך" לעומת זאת בהליכותיו הרוחניות "לבתי מדרשות" לא היה נזקק כלל לחשיבה, אלא ממילא "והיו רגלי מביאות אותי", באופן טבעי, "לבתי מדרשות", תכונה עילאית זו הזדקרה לעינינו ממעשיהם הגדולים של רבותינו לבית בריסק זצוק"ל, בכיוונים ובגווני שונים. כפי שעניכם תחזינה מישרים בחסדי השי"ת בספר הזה.

וכבר הסביר בזאת מרן הגרי"ז זצ"ל את הגמרא במסכת בבא בתרא קכ"ג ע"א, שם מבואר כי כשאמר יעקב "אחיו אני ברמאות" שאלה רחל: "ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמאותא"? (וכי מותר לצדיקים ללכת ברמאות) "אמר לה אין"! (כן). "עם נבר תתבר ועם עקש תתפל", לכאורה, עדיין לא הוסבר כיצד יכול יעקב אבינו באופן פנימי וטבעי לנקוט בדרך של רמאות, אם בטבעו אינו מוכשר לכך.

אלא הסביר מרן הגרי"ז, אם נאמר "עם עקש תתפל" כאחד ממידותיו של הקב"ה, ונצטוונו "והלכת בדרכיו" להידבק במידותיו, אין כבר מקום לשאלה כיצד אפשר הדבר. אם מדובר במצוה, בטל כל רגש ותכונת אנוש. וכשהתורה קובעת שבמקרה זה יש לנקוט דרך של רמאות, יכולים ומסוגלים לעשות הכל, ההלכה היא שמכתיבה את הטבע והרגש.

ידוע, כי מנהג בית בריסק שלא לומר הלל בליל הפסח, ומסופר שפעם עבר מרן הגרי"ז בצעירותו ליד בית כנסת אחד שאמרו בו הלל בנעימה, בשירה ובהתלהבות דקדושה. כשחזר לביתו התבטא כי עמד שם נפעם לנוכח שמחת ליל הפסח שהורגשה בשירה הנלהבת ממש א'גישמאק (טעם מרומם) פון יום טוב".

מרן הגר"ח שחש בנימת דבריו כאילו הרגיש הגרי"ז שמפסיד איזו התעלות רוחנית וחסרון מה בחג הפסח, מיהר לגעור בו אם אוחזים על מעשה מסויים שאין לנהוג בו על פי הלכה, איזה גישמאק (טעם והנאה) ניתן למצוא בו?! אם מצוה היא יש בה שמחה, ויש בה עריבות וטעם עמוק, כפי שחשים אלו הפוסקים להלכה שיש לנהוג כך, אך אנו שסוברים להלכה שאין לומר הלל ממילא אין לנו בזה לא טעם עילאי ולא התלהבות רוחנית. ראשית כל יש לברר מהי ההלכה, ועל פי זה נקבעות אמות המידה של ההרגשות.

אכידה שאין לה תמורה

משנה שלימה וסדורה לה לבריסק גם במחשבת ישראל. גם אם לא הועלו הדברים על הכתב, וודאי שלא בדרך שיטתית ומסודרת, יש לשושלת בית בריסק פרקים שלמים בתורת ההגות ובחכמת הקבלה. די לנו אם נעיין בכתבי האגדה של הראשון לשושלת בריסק, מרן ה'בית הלוי', כדי לגלות כמה פניני מחשבה ויסודות בתורת ישראל שזורים בהם. המעיין בפירושי החומש שלו, שעל 'בראשית' ושעל 'שמות', או בדרושו שבאגדה, ימצא יסודות רבים, אשר אילו היה בא סדרן ומסדרם, הרי היה מוציא מתחת ידיו חיבור שלם שבהלכות נבואה, גאולה, שכר ועונש ועוד.

גם למרן הגר"ח היתה משנה סדורה בהלכותיה של מחשבת ישראל. הוא עצמו לא כתב כלום, אך מתוך המעט שרשמו בני דורו מפיו ניתן ללמוד עד כמה נטויה היתה ידו גם בתחום זה, הן מבחינת היקף הנושאים שבהם חיוה את דעתו והן מבחינת גישתו המעמיקה. אך כמעשהו בנגלה כן מעשהו בהגות ובנסתר. ויתירה מזאת: בעוד

שבנגלה שרדו לפליטה חידושיו שעל הרמב"ם והמון שמועותיו המודפסות בקבצים ובחוברות שונות, מעט פירורים שנשרו משולחן גבוה, הודות לחריצותם של תלמידיו ותלמידי תלמידיו, הרי שבשטח המחשבה ובתורת הנסתר שרד בידינו מעט מאד, זעיר פה וזעיר שם.

גם מעט זה ששרד הגיע לידינו רק הודות למצבים שונים ונסיבות שונות אשר זימנו את תגובותיו של רבי חיים. תגובות אלו, שנאמרו כבחטף ובדרך אגב, היו פנימי מחשבה בעיקרי משנתו ההגותית של רבי חיים. כל הערה כזאת, תגובה, תוכחה, הסכמה או סלידה, היתה עוד פרק ביסודי הדת, פרק חתום בחותמו של אביר הרועים. כך, שלא במודע, נתוספו עוד ועוד נדבכים לבנין מסכת השקפותיו ופרקי הגיונותיו של רבי חיים. אך לכלל כתיבה מגובשת לא הגיעו.

בספר זה נעשה מאמץ ללקט פנימי מחשבה והגות, חידושים וביאורים על מסכת אבות, מיטב עובדות והנהגות, דברים נדירים שלא שזפתם עין, הליכות חיים ותורת חסד, מרביתנו לבית הלוי זצוק"ל, המעוררים והמלהיבים את האדם לתורה ויראת שמים, לעבודת השם טהורה כפי המסורה לנו מדור דור.

חלק מהדברים לוקטו מספרי תלמידי מרגן ורבנן לבית הלוי, הרבה מהם נדירים מאד, וחלק מהדברים שמענו מפי השמועה, מפי תלמידי מרגן הגרי"ז זצ"ל וממשיכי דרכו, מהם חיים עמנו היום ומפאת רצונם זהו כבודם לא יכלנו לפרטם בשמם, ומהם מנוחתם עדן, ובפרט מהגאון הצדיק רבי זאב איידלמן זצ"ל שהקדיש לנו הרבה מאד מזמנו היקר למסור לנו דברי קודש בענינים אלו כפי שעניינם תחזינה מישרים, וכל היכא דכתוב בכל הספר הזה מקור בשם "כתבי תלמידים" נתבקשתי ע"י אחד מגדולי ישראל להעיר ולידע שהדברים אינם מדויקים.

כאן המקום עמי להודות לאבי מורי הרה"ג רבי דוד אברהם הרשקוביץ שליט"א, רב קהילת "אהל אהרן" בעיר הקודש בני ברק, ולאמי מורתי מרת טובה תליט"א, שגידלו אותי לתורה ויראת שמים, ומסרו את נפשם כדי שאוכל לשבת באהלה של תורה כל ימי חיי, ותודה מיוחדת למו"ח הרה"ג רבי דוד שפיגל שליט"א רבה של קהילת קונרגישן בית מדרש בני"י, האדמו"ר מאוסטרוב קלושין, ולחמותי מרת דבורה אסתר תליט"א, על עזרתם הרבה והנפלאה כדי שאוכל לשבת באהלה של תורה, ותודה מיוחדת לדודי היקר הרה"ג רבי דוב צבי קריזווירט שליט"א בנו של מרגן הגאון הגדול רבי חיים קריזווירט שליט"א רבה של אנטווערפן על עומדו לימיני בכל עת.

וכן ברצוני להודות לכל אלו שעזרו לי בהוצאת הספר הזה, ובפרט לאחי הרה"ג ר' מרדכי הרשקוביץ שליט"א, שבזכות עזרתו ועצותיו נעשה הספר הזה, כאן המקום עמי להביע את תודתי להרב אשר ברגמן שליט"א שנתן לנו רשות בעין יפה ללקט מספרו "שמושה של תורה", ולהביאם אל ספרינו יישר כוחו, ולהבחור החשוב יוחנן בעלסקי שליט"א על עזרתו הרבה.

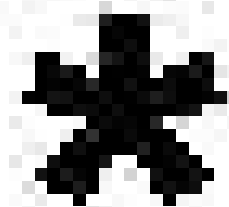
ההערות באו אך ורק להערה והארה בעלמא, בבחינת תן לחכם ויחכם עוד, ונכתבו אך ורק בדרך אפשר וכמראה מקום להרחיב את הדברים, ואם ח"ו המצא תמצא איזה דבר אשר לא כדת, איתי תלין משוגתי, ושגיאות מי יבין, וחס ושלום לא עלתה על דעתי לתלות הדברים הללו בכוונת מרן ורבנן רבותינו לבית הלוי זצוק"ל, אלא בבחינת תורה היא וללמוד אנו צריכים.

בצאתי מן הקודש אפרוש כפי בהודאה על העבר לאלוקי מרום, על אשר זיכני להוציא לאור עולם מתורתו של מרנן ורבנן לבית הלוי זצוק"ל, ואני תפילה ותחינה שכן יעזור לי השי"ת שאזכה לשבת באהלה של תורה לאורך ימים ושנים טובות כבקשת דוד המלך ע"ה "שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" מתוך בריאות הגוף והנפש וברכה והצלחה בכל הענינים, בהרחבה ונחת דקדושה אכ"ר.

אוצרות התורה
אוצרות השנה

י. הרשקוביץ

אצות חמה וסדרה
אצות חמה וסדרה

מג	אל תרכה	מאמר	
מד	שמירת העינים	תורה ומוסר	
	משנה ו'	המוסר בשיבת וולאזין	א
מה	מעלת הרבי	המוסר תורה או תבלין	ב
מו	רבי אחר	מוסר מתורה ותפילה	ג
מז	קמיה דרבי	סדר מוסר	ו
מח	חשיבות כתיבת חידושי תורה	תורה ומוסר	ח
מט	דקדוק בכתיבת חידושי תורה	כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא	י
נ	לימוד זכות על אדם רחוק מיהדות	פרק א' משנה א'	
נא	לימוד זכות על אדם רשע	קבלה ומסורה	יא
	משנה ז'	חשיבות המסורה	יב
נא	השפעה רעה מראיית דברים רעים	מסורה בלימוד התורה	יד
נה	השפעה רעה בע"כ	הלכות מסורה	טו
	משנה י'	מסורה בצורת הישיבה	טז
נו	עבדות אני נותן לכם	לא ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון	יז
נז	תפקיד הרב	הוצאת בחור מהישיבה	יט
	משנה י"ב	קירוב התלמידים	כ
	מידות הרב משפיעות על התלמיד	חשיבות קבלות וסייגים	כג
נט	משנה י"ג	משנה ב'	
	בני עליה	התורה קיום העולם	כג
ס	עבודה עצמית	תורה וגמ"ח	כה
סא	חומרא או קולא	תורה ותפילה	כו
סג	משנה ט"ו	תפילה לאהבת תורה	לא
	לעבן אין לערנן	משנה ד'	
סג	כי הם חיינו	התבטלות להרבי	לב
סד	הלילה האחרון בקמיניץ	ללמוד תורה בצמאון	לד
סה	משנה ט"ז	שאיפה לגדלות	לה
	התורה מתרת	משנה ה'	
סז	דעת תורה	עניים בני ביתך	לו
סז		מצות הכנסת אורחים	מ
		קדושת המחשבה	מא

בהירות בהלכה	סט	משנה ה'
חיפוש האמת	ע	מלחמת היצר יום שעה שעה
השו"ע החמישי	עא	איך אפשר לחמוד כשהתורה אוסרת
גדר הספיקות	עג	שמא לא תפנה
חסרון הכרעה ולא חסרון בירור	עה	משנה ו'
משנה י"ח		
דין ופשרה	עו	פחד ה'
והשוחד יעוור	עז	יראת חטא
		אלא ה' אלוקיו
		ללמוד ולקיים
		אמונה בתורה
מאמר		
החינוך הטהור		
נטירותא רדהבא	עט	משנה ח'
יסוד וקדושת החינוך	פא	ידיעת התורה
מלמד ירא שמים	פא	
פרק ב' משנה א'		
השפעת התורה	עט	חינוך הבנים קודם לכל דבר
מאי אולמיה האי עשה מהאי	פא	תפילות ותחנונים על הילדים
		למלאות רצון הילדים בתורה ומצוות
		חושך שבטו שונא בנו
משנה ב'		
תורה בטהרתה	פב	חינוך בסיפורי צדיקים
לשונותיו החריפים של הראב"ד	פג	הוראות בחינוך
תורה ואין זולתה	פד	
תורה בלי לימודי חול	פה	משנה י"ג
אחריות מנהלים וראשי ישיבות	פו	העיקר לימוד התורה
תורה ודרך ארץ	פז	אור התורה והחכמה
תורה תמימה	פח	חכמת התורה
עמלים עמהם לשם שמים	צ	משנה ט"ו
משנה ג'		
הוו זהירים ברשות	צב	עבודה על הכבוד
אל תתודע לרשות	צג	כבודו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל
		כבודו של רבי עקיבא איגר זצ"ל
משנה ד'		
בטל רצונך מפני רצונו	צד	השתפכות הנפש
		מעלת אמירת התהלים

הכנה לתפילה	קלה	משנה י'
משנה י"ט		פן תשכח את הדברים
ההתמדה בישיבת וולאז'ין	קלו	חזרה
כל היושב ושונה שכינה כנגדו	קלח	משנה י"א
חיים של תורה	קלט	הקדמת יראה לתורה
שיחת כשרי ישראל	קמ	קדושת התורה
שקועים בתורה	קמב	תורה ויראת שמים
משנה כ'		משנה ט"ו
גדלות התורה ואותיותיה	קמג	גדר מיפר בריתו
מאמר		המלבין פני חכירו ברכים
תורת אמת		משנה י"ז
בית מדרש האמת	קמה	מסורה בקיום התורה
מידת האמת בלימוד התורה	קמו	מסורת בהלכה
פשט פשוט	קנ	מסורת בקיום המצוות
אלו ואלו דברי אלוקים חיים	קנב	משנה י"ט
פרק ג' משנה א'		בחירה לתורה ומעשים טובים
דין על המעשה וחשבון על הזמן והכח	קנה	יראה מבטלת הבחירה
השפעת החטא	קנה	ומצודה פרוסה על כל החיים
חשבון מתוך תשובת הדין	קנו	משנה כ"א
משנה ב'		צבא ה'
מלחמה לה' בעמלק	קנז	להגדיל תורה ולהאדירה
לב מלכים ושרים ביד ה'	קנט	איש אשר רוח בו
משנה ד'		מאמר
דברי תורה בסעודה	קסא	לילה אחת במחיצתו של הבית הלוי
משנה ט'		הכל בידי שמים
באהבתה תשגה תמיד	קסג	מתוך שבתו בא לגנותו
ברא כרעא דאבוה	קסה	דאגה בלב איש ישיחנה
ובלכתך בדרך	קסו	פרק ד' משנה א'
שום טירדה בעולם אינה יכולה לבטל	קסז	איזהו עשיר השמח בחלקו

		כבוד התורה		קצט	משנה י"ב
		כבוד הרבנות		רא	בטלים הרבה כנגדך
		כבוד דורות הראשונים		רג	ממית עצמו באהלה של תורה
		כבוד הבריות		רה	
		משנה ב'			משנה י"ג
		שכר מצוה מצוה		רו	כל מצה מצוה
		שכר עבירה עבירה		רח	משנה ט"ו
		משנה ג'			הערכה אמיתית לתורה
		קירוב כל יהודי		רט	משנה ט"ז
		חסד עם עוברי עבירה		רי	חשיבות ההבנה בתורה
		ביקור בחצות הלילה		ריג	ההבנה מתוך הגמ'
		משנה ו'			ביטול דעתו לתורה הקדושה
		ללמוד ע"מ לעשות		רטו	דעת תורה
		משנה ז'			משנה י"ז
		תורה לשמה		ריז	וכתר שם טוב עולה על גביהם
		הקיבוץ של מרן הגר"ז זצ"ל בבריסק		ריח	משנה י"ח
		השגות מלפני שלש מאות שנה		ריח	לא לשלוח את הילדים רחוק מהבית
		היכי דמי התמדה		ריט	משנה כ"ה
		הנסיעה לבריסק		רכ	הלומד ילד
		תמיכה מהקהילה		רכג	גידול בנים לת"ת
		תמיכה מהכולל		רכד	
		משנה ח'			משנה כ"ו
		כבוד האבות הקדושים		רכו	קמיה דרבי
		מה בין ראשונים לאחרונים		רכח	רב בהשקפה
		משנה ט'			משנה כ"ז
		יראי הוראה		רל	ולא מקח שוחד
		זהירות בהוראה		רלב	דין וחשבון על כל המעשים
		משנה י"א			הכל נעשה בדיון
		סופו לקיימה מעושר		רלד	ביאורו של הגר"א והמגיד מדובנא

אוצרות התורה
אוצרות השוק

מאמר	אין לי מה לומר בפניכם	רפח
תורה ומצוות	מודה על האמת	רפט
רעת תורה	משנה י"א	
הנהגה ע"פ התורה	זקנים שלא מיחו בשרים	רצב
שמירת מעשיו	הרשעים אין אימון בהם	רצב
חובת האדם בקיום המצוות	חובתנו כלפי המפגנים	רצג
קיום צווי ה' בלי חשבונות	חובת המחאה	רצה
פרק ה' משנה א'	קנאות לשם שמים	רצה
פגם העבירה בכל העולמות	משנה י"ג	
מדברי מרן הגר"ז זצוק"ל בסעודת הברית	ביתו כמדבר	רחצ
מילה של הרה"ג ר' חיים שליט"א בן הגר"ד	משנה י"ד	
זצ"ל אחר הברית	מדת הסבלנות	רצט
בשעת הסעודה	משנה ט"ז	
ביאורו של מרן הגר"ש שקאפ זצ"ל בנעשה ונשמע	עבודה על המידות	ש
ביאורו של מרן הגר"ח זצ"ל ע"ז, וביאור המשנה בעשרה מאמרות נברא וכו' רעט	כופין על המצוות	שב
משנה ג'	משנה כ'	
עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם	חילול ה'	דש
משנה ד'	מחלוקת לש"ש	דש
איני מלמד את בני אלא תורה	השכנת שלום	שו
משנה ז'	משנה כ"א	
כבוד בית הכנסת	זכוי הרבים בתורה ויר"ש	שו
משנה ח'	השפעה של זיכוי הרבים	שח
בריאה והנהגה	מחשבה וזהירות בזיכוי הרבים	שט
משנה ח'	משנה כ"ב	
וקבורתו של משה	מה בין תלמידיו	שיא
משנה ט'	משנה כ"ג	
ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי	הוי עז כנמר	שיב
שיעור שנקטע באיבו	משנה כ"ה	
	ברכת צדיקים	שיג

משנה כ"ו

הכל כלול בתורה

הפך בה והפך בה דכלא בה

מאמר

תורה ויחודים

תורה ויחודים הי מיניהו חשיב

גברא רבה בכח התורה

הכל דברים בטלים גבי תורה

פרק ו' משנה א'

כוחה של תורה לשמה

תורה לשמה מביאה לרוח הקודש

תורה לשמה מביאה רפואה

מהות הענוה

ענותנותו של מרן הבית הלוי זצ"ל

ענותנותו של מרן הגר"ח זצ"ל

ענוה שזיכתה בחסד

הסכמה או הדפסה

ומכשרתו להיות צדיק חסיד וכו'

ונהנין ממנו עצה ותושיה

כח התורה

העיקר לימוד התורה וקיום המצוות

המופת הכי גדול שבירת המידות

הדרך לזכות לתורה

בענין לימוד קבלה

קמיה דרבי

דבר גדול מעשה מרכבה

משנה ג'

כבודם של גדולי ישראל

אין משוא פנים בתורה

משנה ד'

חיי צער תחיה

שיד

שמז

שיז

שיח

שיט

שכא

שכב

שכג

שכה

שכו

של

שלב

ש לג

ש לג

שלד

ש אוצרות התורה
אוצרות חיים

שמב

שדמ

שמה

שמוז

שמח

שמט

שנא

שנב

שנג

חשיבות עמל התורה

עמל התורה

הפקרת גופם לתורה

פירותיה של יגיעת התורה

משנה ו'

לב שומע

חכמה ויראה אחת הן

במיעוט שינה

כי הם חיינו

ישרות הדעת בתורה

אוהב את התוכחות

מעמידו על האמת

איש האמת

החיוב לומר דבר בשם אומרו

משנה ז'

אורך ימים בימינה

משנה ט'

תורה בונים במסירות נפש

הלשמה ביסוד ישיבת וולוז'ין

כוחן של דמעות

אהבת תורה

כי טובים דודיך מיין

חיי תורה

ביטול ההרגשות לתורה

חיים בעולמה של תורה

ריח של תורה

דחויא לרבי עקיבא איגר

מאמר

קיום מצוות השי"ת בשלימות

שלמות בקיום המצוות

המצוות כתנאים בין הקב"ה וישראל

שנו

שנח

שם

שסג

שסד

שסו

שסח

שסט

שעא

שעב

שעד

שעה

שעז

שעז

שעח

שפ

שפא

שפג

שפד

שפח

שפו

שצ

שצא

שצב

שצג

שצז